

European cartography & politics: the case of Macedonia

του Ευάγγελου Λιβιεράτου

με τη συμβολή της Χρυσούλας Παλιαδέλη

Εκδόσεις Ζήτη

σελ. 144, 138 έγχρωμοι χάρτες, διαστ. 27x27 εκ.

ISBN 978-960-456-372-2

Παρουσίαση 15 Φεβρουαρίου 2013 στο Αμφιθέατρο «Τελλογλείου Ιδρύματος Τεχνών ΑΠΘ»

Προλογίζει ο **Ευάγγελος Βενιζέλος**, καθηγητής ΑΠΘ, πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ

Παρουσιάζουν ο **Γιάννης Χασιώτης**, ομ. καθηγητής ΑΠΘ και ο **Βλάσης Βλασιδής**, επ. καθηγητής ΠΔΜ

Παρεμβαίνουν η Χρυσούλα Παλιαδέλη και ο Ευάγγελος Λιβιεράτος

Το βιβλίο του Ευάγγελου Λιβιεράτου, καθηγητή του ΑΠΘ, με αφορμή μια πρωτοβουλία της Χρυσούλας Παλιαδέλη, καθηγήτριας του ΑΠΘ, η οποία και συμβάλλει στο πόνημα, καταδεικνύει πώς η χαρτογραφία και οι χάρτες μπορούν να προσφέρουν στην πληροφόρηση της ψυχραιμής διεθνούς σκέψης, σχετικά με την αναβίωση του *Μακεδονικού Ζητήματος* στις μέρες μας, αλλά και στη δημόσια συζήτηση για τη χρήση του ιστορικού τοπωνυμίου «Μακεδονία».

Η χρήση των ιστορικών χαρτών της διεθνούς παραγωγής και οι αναφορές στην ξενόγλωσση διεθνή βιβλιογραφία, όπως γίνεται στο βιβλίο, βοηθούν τους καλοπροαίρετους και προσεκτικούς αναγνώστες να αποκτήσουν μια πλήρη και προωθημένη εικόνα για το θέμα, που απασχολεί την επικαιρότητα όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και διεθνώς. Οι αναγνώστες, μπορούν να βγάλουν τα δικά τους συμπεράσματα, αφού έχουν «διαβάσει» - με τη γλώσσα των χαρτών - (μια ιδιαίτερη γλώσσα, ιστορικά οικεία στη μορφωμένη διεθνή κοινή γνώμη) την απεικόνιση της Μακεδονίας.

Η «εξιτόρηση» με χάρτες επιτρέπει να φανεί πώς απεικονίστηκε η γεωγραφική έκταση της ιστορικής Μακεδονίας από τη μεσαιωνική παράδοση των χαρτών, όπως τους γνωρίζουμε σήμερα, μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα, σε χαρακτηριστικό συνδυασμό με την χωρική ταξίθεσία του τοπωνυμίου «Μακεδονία» στους χάρτες. Βασικό στοιχείο για τη χαρτογραφική αφήγηση που παρουσιάζεται στο βιβλίο είναι ο χάρτης της Μακεδονίας, όπως ορίζεται, από τον 2ο αιώνα, στη *Γεωγραφική Υφήγηση* ή συνοπτικά *Γεωγραφία*, το έργο του αλεξανδρινού πατέρα της σύγχρονης χαρτογραφίας Κλαυδίου Πτολεμαίου.

Το έργο αυτό είναι βασικό, γιατί έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού πολιτιστικού και από εκεί του παγκόσμιου οικοδομήματος, κυρίως από τις αρχές του 15ου μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα. Η αφήγηση ολοκληρώνεται με μια αποκαλυπτική εξέταση του δραματικού ρόλου που έπαιξαν στο *Μακεδονικό* οι αποκαλούμενοι «εθνογραφικοί χάρτες» κατά το β' μισό του 19ου αιώνα.

Το περιεχόμενο του βιβλίου χωρίζεται σε δύο κύρια μέρη, που αντιστοιχούν σε ισάριθμες - ιστορικές φάσεις: την «αρχαία» και τη «σύγχρονη». Η πρώτη αναφέρεται γεωγραφικά - χαρτογραφικά στη Μακεδονία των περιόδων: α) πριν από τη *Γεωγραφία* του Πτολεμαίου (συμβολή Χρ. Παλιαδέλη), β) της *Γεωγραφίας* του Πτολεμαίου, γ) του πρώιμου Μεσαίωνα, δ) του μέσου και όψιμου Μεσαίωνα και ε) της πρώιμης νεότερης εποχής, μέχρι τον 18ο αιώνα. Η δεύτερη φάση αναφέρεται στους χάρτες της Μακεδονίας των περιόδων: α) του α' μισού του 19ου αιώνα, β) του β' μισού του ίδιου αιώνα, μέχρι το Συνέδριο του Βερολίνου, το 1878 και γ) από τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα, μετά το Βερολίνο, μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20ού. Εδώ, προστίθεται και το κεφάλαιο που αφορά στις μεταλλασσόμενες προσλήψεις των πλασματικών γεωγραφικών «ορίων» της Μακεδονίας, οι οποίες μας οδήγησαν στη σημερινή χρήση εξίσου πλασματικών οριογραμμών μιας «Μεγάλης Μακεδονίας», που προκαλούν τις γνωστές τριβές και συγχύσεις, εμπλέκοντας και την κατάχρηση του τοπωνυμίου «Μακεδονία». Από τη συστηματική χαρτογραφική παράθεση

προκύπτει ότι αυτή η «επί χάρτου» οριοθέτηση μιας πλασματικής «Μεγάλης Μακεδονίας» είναι το αφηρημένο χαρτογραφικό αποτέλεσμα των ουδέποτε εφαρμοσμένων στο έδαφος συνθηκών της Κωνσταντινούπολης και του Αγίου Στεφάνου, όπως μετασχηματίστηκε αργότερα από τους δύο σύγχρονους εμβληματικούς χάρτες των Νικολαΐδη (1899) και Κᾶνσον (1900), εξίσου πλασματικών προϊόντων του έντονου, την εποχή εκείνη, ελληνοβουλγαρικού ανταγωνισμού στην περιοχή. Η πλασματική αυτή «νέα» χαρτογραφική εικόνα της «Μεγάλης Μακεδονίας» απεικονίζει την αυθαίρετα σχηματισμένη εικόνα μιας περιοχής, που αποτελείται από συγχώνευση τμημάτων της ιστορικής Μακεδονίας, όπως κυρίως απεικονίζεται στους ιστορικούς χάρτες των ευρωπαϊκών ατλάντων της εποχής από τον 15ο μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα. Αυτή η πλασματική εικόνα της «Μεγάλης Μακεδονίας» επικαλύπτει περιοχές που ανήκουν σήμερα σε τέσσερις γειτονικές χώρες και μοιράζονται σε διάφορες αναλογίες τον γεωγραφικό χώρο της Μακεδονίας των ρωμαϊκών χρόνων. Η χαρτογραφική προσέγγιση του βιβλίου, μέσα από 138 πολύχρωμους χάρτες, πρωτότυπους αλλά και σχεδιασμένους ειδικά για τη μελέτη αυτή, ώστε να υποβοηθηθεί ο αναγνώστης, με τη χρήση νέων μεθόδων συγκριτικής απεικονιστικής, δείχνει τελικά ότι, για την ορθή κατανόηση του σημερινού *Μακεδονικού ζητήματος*, είναι απαραίτητη η συνολική θεώρηση των 25 αιώνων χαρτογραφικής ευρωπαϊκής παράδοσης, με αφετηρία τη *Γεωγραφία* του Πτολεμαίου, και όχι μόνον ο σχεδόν ένας αιώνας της πρόσφατης εποχής, όπως επιχειρείται από διάφορες πλευρές, που αγνοούν το ιστορικό βάθος του. Εάν το θέμα παραμείνει εστιασμένο μόνο στην πρόσφατη εποχή, τότε η μερικότητα και μονομέρεια της θεώρησης και η μεγάλη αθέμιτη ανισορροπία στην κατανόησή του, ως προς την πολύσημαντική διαχρονική γεωγραφική και τοπωνυμιακή διάστασή του (με την έννοια του «χώρου» και του «χρόνου» να έχουν την ίδια βαρύτητα), θα οδηγήσει σε αρνητικά αποτελέσματα, πολύ γνωστά στους μελετητές της μακράς κοινής μας ευρωπαϊκής ιστορίας.

Κεντρική διάθεση βιβλίου – Αθήνα:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΖΗΤΗ

www.ziti.gr

Χαριλάου Τρικούπη 22

106 79 Αθήνα

τηλ. 210 3816650

sales@ziti.gr